
Krzepocinek, st. 1, gm. Wartkowice, woj. sieradzkie, AZP 61-48/2

Informator Archeologiczny : badania 32, 178-179

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

a także z osadnictwem późnośredniowiecznym i nowożytnym krakowskiego przedmieścia Wesoła. W oparciu o pozyskane materiały zabytkowe można sądzić, iż teren ten był objęty stałą zabudową od XII do XIV w., a także od XVIII w. Pomiedzy XIV a XVIII w. sąsiedztwo fortyfikacji obronnych Krakowa sprawiło, iż obszary te były wykorzystywane głównie w charakterze zaplecza gospodarczego krakowskich mieszczan. Na ich posiadłościach mogła wówczas istnieć i funkcjonować tylko zabudowa drewniana o charakterze gospodarczym. Stan taki uwieczniły jeszcze plany Krakowa z końca XVIII i początku XIX w. W XVIII w. niektóre obiekty drewniane mogły posiadać murowane piwnice. Relikty takich podziemi zostały obecnie zadokumentowane pod Pałacem Pusłowskich, wzniesionym w końcu XIX w.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Archeologicznym w Krakowie.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Materiałach Archeologicznych”.

Badania będą kontynuowane.

Kraków -Zwierzyniec, st. 22, gm. Kraków-Krowodrza, woj. krakowskie, AZP 102-56/128 - patrz: okres nowożytny

Krzeczyn Wielki, st. 12, woj. legnickie, AZP 74-20/31 - patrz: środkowa i późna epoka brązu

KRZEPOCINEK, st. 1, gm. Wartkowice, woj. sieradzkie, AZP 61-48/2

- pierścieniowate grodzisko wczesnośredniowieczne (1 poł. XI w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 1 do 15 października przez prof. dr. hab. Leszka Kajzera (PDA-K, A. Andrzejewski, T. Grabarczyk Łódź). Finansowane przez PSOZ. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 41,5 m².

Grodzisko (wpisane do rejestru zabytków nieruchomych woj. sieradzkiego pod numerem 406/A) ulokowane na dziś jeszcze podmokłych terenach zalewowych w widłach rzeki Nidy (alias Gnidy), należącej do zlewiska Neru, oraz Zianu - jej prawobrzeżnego dopływu, znajduje się około 0,5 km na północny zachód od zwartej zabudowy północnej części miejscowości, występującej w źródłach pisanych dopiero od 1357 r. (lub raczej 1362). Intensywne rozorywanie sprawiło, że obecnie to słabo czytelna, kolistą formą terenową, o średnicy blisko 80 metrów. Obiekt ten odnotowywany był już w literaturze w wieku XIX, jako znajdujący się na terenie pobliskiej wsi Mniszki i określany terminem „okopów szwedzkich”, skąd miano rzekomo pozyskiwać mobilia z czasów Jana Kazimierza (1648-1668). W 1955 r. T. Poklewski z zespołem wyeksplorował tutaj niewielki wykop sondażowy, sugerujący niezbyt intensywne użytkowanie obiektu, funkcjonującego w ciągu XI - XIII stulecia (zob. T. Poklewski, *Badania wykopaliskowe na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Krzepocinku, pow. Łęczyca*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 5. 1959, s. 189 - 192.).

W efekcie przeprowadzonych w 1998 r. ratowniczych prac wykopaliskowych (wymuszonych poniekąd postępującą destrukcją stanowiska zniwelowanego przez orkę o blisko 1 m w porównaniu z 1955 r.), poprzedzonych wykonaniem dwóch ciągów odwiertów liczących 8 drążeń, wyeksplorowano 5 wykopów badawczych o łącznej powierzchni 41,5 m² i orientacyjnej kubaturze rozpoznanego wypełniska przekraczającej 70 m³ oraz pozyskano niewielki, ale reprezentatywny formalnie i chronologicznie, zbiór ruchomego materiału ceramicznego (77 fragmentów).

Działania te pozwoliły na pełniejsze rozpoznanie stanowiska i uściślenie jego chronologii. Pierwotnie był to zapewne obiekt o planie zbliżonym do koła, o średnicy zewnętrznej blisko 50 - 55 m, zaś średnica majdanu wynosić mogła około 35 - 40 m. Brak przesłanek pozwalających na ustalenie przypuszczalnej wysokości drewniano-ziemnych wałów, których podstawa miała szerokość blisko 4,5 m. Ich trudna do dokładniejszego określenia drewniano-ziemna konstrukcja (przekładkowa, pseudorusztowa?) wzmocniona była od środka płaszczem kamiennym, mającym zapewne chronić także budynki usytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie wału. Przynajmniej od strony wschodniej

bezpieczeństwo obiektu wzmocniała płytka fosa, o szerokości około 4 - 5 metrów.

Obraz techniczny i formalny pozyskanego zbioru ceramiki wskazuje, iż ułamki naczyń traktować można jako całkowicie typowe dla młodszego odcinka tzw. fazy D rozwoju wczesnośredniowiecznego garncarstwa wielkopolskiego.

Badania w Krzepocinku wykazały, że gród był użytkowany bardzo krótko a jego funkcjonowanie zamyka się w obrębie I poł. XI w. Wzniesiono go, podobnie jak szereg innych obiektów na terenie Wielkopolski Wschodniej, w okresie umacniania ekspansji Państwa Polan ku wschodowi, zaś jego zniszczenie łączy się zapewne z najazdem Brzetysława i kryzysem, a raczej z kompletnym rozpadem, monarchii Pierwszych Piastów w latach trzydziestych - czterdziestych XI stulecia. W wyniku przemian w drugiej połowie XI wieku spalony obiekt stał się już bezużyteczny i nie został nigdy odbudowany.

Gród w Krzepocinku zaliczyć można, wraz z założeniami w Czerchowie, Skoszewach Starych (?) i Tumie, do tzw. łączyckiego skupiska osadniczego. Jego znaczenie militarne polegało na ulokowaniu go w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków drożnych ukształtowanych w związku z systemem przejść przez osławione Błota Łęczyckie. Lokalizacja tego obiektu w widłach Nidy (Gnidy) i Zianu pozwalała zapewne na dość dobrą kontrolę południowych partii tego terenu. Przeprowadzone w 1998 r. badania jednoznacznie wskazują, iż Krzepocinek jest jedynym grodem z tzw. łączyckiego skupiska osadniczego, którego egzystencja zamyka się w wąskich granicach I połowy XI stulecia.

Materiał i dokumentacja znajdują się w delegaturze PSOZ w Sieradzu.

Wyniki zostaną opublikowane w:

Krzepocinek - Wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate w ziemi łączyckiej, (w:) Księga jubileuszowa prof. dr hab. Romany Barnacz- Grupieniec.

A. Marciniak-Kajzer, T. J. Horbach, L. Kajzer, „*Wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate w Krzepocinku (st. 1), gm. Wartkowice, woj. sieradzkie, Wyniki ratowniczych prac archeologicznych przeprowadzonych w 1998 roku*”, Łódź-Sieradz, maszynopis w WUOZ w Łodzi, Delegatura w Sieradzu.

Badania wykopaliskowe powinny być kontynuowane.

ŁĄD, st. 2, gm. Łądek, woj. konińskie, AZP 57-37/2

- osada wczesnośredniowieczna

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 15 października do 2 listopada, przez mgr. Krzysztofa Gorczycę (Muzeum Okręgowe w Koninie). Finansowane przez PSOZ. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 0,5 ara.

Stanowisko badane w ramach określenia strat powodują cykliczne powodzie czy podmywania Warty.

Stanowisko częściowo zniszczone w wyniku wypierania piasku.

Obiekty średniowieczne zalegają bezpośrednio pod warstwą darniny.

Zabezpieczono fragmenty kilku palenisk oraz obiektu mieszkalnego (półziemianka).

Miażdżość warstwy średniowiecznej wynosi około 70 cm, stanowi ją czarna ziemia silnie wymieszana z resztkami spalenizny i substancji organicznych.

Materiał archeologiczny stanowiły głównie bardzo liczne fragmenty ceramiki.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Muzeum Okręgowym w Koninie.

Badania nie będą kontynuowane.

ŁĄD, st. 9, gm. Łądek, woj. konińskie, AZP 57-37/53

- osada wczesnośredniowieczna

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 15 października do 2 listopada, przez mgr. Krzysztofa Gorczycę i Józefa Kapustkę (Muzeum Okręgowe w Koninie). Finansowane przez PSOZ. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 0,5 ara.